

- سرشناسه : حسامی، فاضل، ۱۳۴۱-
عنوان و نام پدیدآور : جامعه‌شناسی فقه : بررسی جامعه‌شناختی احکام امضایی اسلام با تکیه بر احکام مربوط به خانواده / فاضل حسامی.
مشخصات نشر : قم: موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری : ۱۷۶ص.
شابک : 978-964-411-469-4
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
یادداشت : کتابنامه.
موضوع : حقوق خانواده (فقه) -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع : فقه جعفری -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع : حقوق خانواده -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
شناسه افزوده : موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
رده بندی کنگره : ح ۴۱۶ ج ۲ / ۱۷ / ۲۳۰ BP
رده بندی دیویی : ۲۹۷ / ۴۸۳۱
شماره کتابشناسی ملی : ۰۹۲۳۸۹۱

جامعه‌شناسی فقه

بررسی جامعه‌شناختی احکام امضایی اسلام

با تکیه بر احکام مربوط به خانواده

فاضل حسامی

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

۱۳۸۹

شماره ردیف ۶۹۱
شماره موضوعی جامعه‌شناسی-۱۵
۱۳۸۹-۷

■ **جامعه‌شناسی فقه:** بررسی جامعه‌شناختی احکام امضایی اسلام با تکیه بر احکام مربوط به خانواده

- نویسنده: فاضل حسامی
- ناشر: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام
- چاپ: نگارش
- نوبت و تاریخ چاپ: اول، بهار ۱۳۸۹
- شمارگان: ۱۰۰۰
- قیمت: ۲۲۰۰ تومان

● دفتر مرکزی: قم، خیابان شهید، کوی ممتاز، پلاک ۳۸
تلفن و نمابر: ۰۲۵۱-۷۷۴۲۳۲۶

● شعبه مؤسسه امام خمینی (ره): قم، بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
تلفن: ۰۲۵۱-۲۱۱۳۶۲۹

فهرست مطالب

۹.....	مقدمه معاونت پژوهش
۱۳.....	مقدمه
۱۶.....	قلمرو احکام امضایی

فصل اول: معرفی احکام امضایی خانواده

۲۱.....	۱. ازدواج دائم
۲۲.....	۲. ازدواج موقت
۲۴.....	۳. تعدد زوجات
۲۵.....	۴. منع ازدواج با محارم
۲۵.....	۵. مهر
۲۶.....	۶. انواع ازدواج‌های ممنوع
۲۷.....	۷. طلاق
۲۷.....	۷-۱. طلاق رجعی
۲۷.....	۷-۲. طلاق خلع
۲۸.....	۷-۳. طلاق بائن (سه طلاقه)
۲۹.....	۸. عده
۲۹.....	۸-۱. عده وفات
۲۹.....	۸-۲. عده طلاق
۳۰.....	۹. زنا
۳۰.....	۱۰. حکم رجیم در زناى محصنه
۳۱.....	۱۱. وصیت
۳۲.....	۱۲. ارث

فصل دوم: سوابق نظری موضوع

۳۵مقدمه
۳۵تبعیت هنجارهای دینی از مصالح و مفساد
۳۶تحلیل‌های کارکردی در قرآن کریم
۳۷تحلیل‌های کارکردی در روایات معصومان <small>علیهم‌السلام</small>

فصل سوم: چهارچوب نظری دیدگاه کارکردگرایی

۴۵مقدمه
۴۵ریشه‌های اندیشه کارکردگرایانه
۴۷مفاهیم اصلی کارکردگرایی
۴۷۱. کارکرد
۴۸۲. کارکرد آشکار و پنهان
۴۸۳. کارکرد منفی، کارکرد مثبت و بی‌کارکرد
۴۸۴. نظام
۴۹۵. یک‌پارچگی
۵۰بینش‌های اساسی در کارکردگرایی
۵۰۱. مالدینوفسکی (۱۸۸۴-۱۹۴۲)
۵۳۲. مرتن (۱۹۱۰)
۵۴۳. پارسنز (۱۹۰۲-۱۹۷۹)
۵۷نتیجه‌گیری

فصل چهارم: تحلیل‌های کارکردی احکام امضایی

۶۳مقدمه
۶۴ازدواج
۶۴کارکردهای خانواده
۶۴تأمین نیاز جنسی
۶۵تأمین نیاز عاطفی
۶۶انتظام بخشیدن به رفتارهای جنسی
۶۶تولیدمثل و حفظ استمرار اجتماع بشری
۶۸مراقبت از کودکان و سالمندان

۶۹	اجتماعی کردن فرزندان.....
۷۰	کارکردهای هنجارهای ازدواج در اسلام.....
۷۶	ازدواج کفو با کفو.....
۷۹	منع ازدواج با محارم.....
۸۴	تعدد زوجات.....
۸۸	الف) کارکردهای تعدد زوجات دربارهٔ تأمین نیازهای فردی.....
۹۲	ب) کارکردهای تعدد زوجات برای جامعه.....
۹۹	نفقه.....
۱۰۲	ازدواج موقت.....
۱۱۰	مهر.....
۱۱۵	طلاق.....
۱۱۹	هنجارهای حاکم بر طلاق.....
۱۲۴	کارکردهای حکمیت در طلاق.....
۱۲۵	الف) اطلاع و آگاهی داوران.....
۱۲۵	ب) امکان چانه زدن بر سر ارزش‌ها.....
۱۲۶	ج) سهل کردن جدایی برای زن و شوهر.....
۱۲۶	د) حمایت‌های بعدی.....
۱۲۷	ه) تأخیر در طلاق.....
۱۲۸	و) تأدیب و تنبیه متخلفان.....
۱۲۸	ز) توافق و اجماع خانوادگی.....
۱۲۸	ح) تجربه برای ازدواج‌های بعدی.....
۱۳۱	انواع طلاق.....
۱۳۱	الف) طلاق خلع.....
۱۳۳	ب) طلاق قضایی.....
۱۳۴	ج) طلاق رجعی.....
۱۴۰	د) طلاق بائن.....
۱۴۴	عده.....
۱۴۵	عدهٔ طلاق.....
۱۵۲	تحلیل میزان عدهٔ طلاق و وفات.....
۱۵۴	زنا.....

۱۵۵.....	آثار زنا.....
۱۵۸.....	مجازات‌های آمیزش‌های ممنوع.....
۱۶۰.....	کارکرد شهادت چهار عادل در زنا.....
۱۶۱.....	زنای محصنه.....
۱۶۳.....	ارث.....
۱۶۵.....	کارکردهای هنجارهای بهره‌وری از ارث.....
۱۶۷.....	محرومیت زنان از ارث بردن زمین.....
۱۶۷.....	وصیت.....
۱۷۱.....	منابع.....

مقدمه معاونت پژوهش

حقیقت اصیل‌ترین، جاودانه‌ترین و زیباترین راز هستی و نیاز آدمی است که سلسله مؤمنان و عالمان صادق چه جان‌ها که در راه آن نباخته، و جاهلان و باطل‌پرستان چه توطئه‌ها و ترفندها که برای محو و مسخ آن نساخته‌اند. چه تلخ‌واقعیتی است مظلومیت حقیقت، و چه شیرین‌حقیقتی است این واقعیت که در مصاف همیشگی حق و باطل، حق سربلند و سرفراز است و باطل از بین‌رفتنی و نگونسار. این والا و بالانشینی حقیقت، گذشته از سرشت حق، وام‌دار کوشش‌های خالصانه و پایان‌ناپذیر حقیقت‌جویانی است که در عرصه نظر و عمل کمر همت محکم بسته و از دام و دانه دنیا رسته‌اند، و در این میان، نقش و تأثیر ادیان و پیامبران الهی، و به‌ویژه اسلام و پیامبر اکرم ﷺ و جانشینان برحق و گرامی او ﷺ، برجسته‌ترین است.

دانشمندان نام‌آور شیعه رسالت خطیر و بی‌نظیر خویش را بهره‌گیری از عقل و نقل و غوص در دریای معارف قرآن و برگرفتن گوهر ناب حقیقت از سیره آن پیشوایان و عرضه آن به عالم بشری و دفاع جانانه در برابر هجوم ظلمت‌پرستان حقیقت‌گریز دانسته و در این راه دیده‌ها سوده و جان‌ها فرسوده‌اند. اکنون در عصر بحران معنویت که دشمنان حقیقت و آدمیت هر لحظه با تولید و انتشار فزون از شمار آثار نوشتاری و دیداری و به‌کارگیری انواع ابزارهای پیشرفته سخت‌افزاری و نرم‌افزاری در عرصه‌های گوناگون برای سیطره بر جهان می‌کوشند، رسالت حقیقت‌خواهان و اندیشمندان حوزوی و دانشگاهی، به‌ویژه عالمان دین، بس عظیم‌تر و سخت‌دشوارتر است.

در جهان تشیع، پژوهشگران حوزوی در علوم فلسفی و کلامی، تفسیری و حدیثی، فقهی و اصولی و نظایر آن کارنامه درخشانی دارند، و تأملات ایشان بر تارک پژوهش‌های اسلامی می‌درخشد. در زمینه علوم طبیعی و تجربی و فناوری‌های جدید نیز پژوهشگران ما تلاش‌هایی چشمگیر کرده، گام‌هایی نویدبخش برداشته و به جایگاه درخور خویش در جهان نزدیک شده‌اند، و می‌کوشند تا با فعالیت‌های روزافزونشان مقام شایسته خویش را در صحنه علمی بین‌المللی بازابند. ولی در قلمرو پژوهش‌های علوم اجتماعی و انسانی تلاش‌های دانشمندان این مرز و بوم آن‌گونه که شایسته نظام اسلامی است به بار ننشسته و آنان گاه به ترجمه و اقتباس نظریات دیگران بسنده کرده‌اند. در این زمینه کمتر می‌توان رد پای ابتکارات و به‌ویژه خلاقیت‌های برخاسته از مبانی اسلامی را یافت و تا رسیدن به منزلت مطلوب راهی طولانی و پرچالش در پیش است. از این روی، افزون بر استنباط، استخراج، تفسیر و تبیین آموزه‌های دینی و سازماندهی معارف اسلامی، کاوش در مسائل علوم انسانی و اجتماعی از دیدگاه اسلامی و تبیین آنها از مهم‌ترین اهداف و اولویت‌های مؤسسات علمی به‌ویژه مراکز پژوهشی حوزه‌های علمیه است.

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی^{علیه السلام} در پرتو تأییدات رهبر کبیر انقلاب اسلامی و حمایت‌های بی‌دریغ خلف صالح وی، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای «مد ظلّه العالی» از آغاز تأسیس بر اساس سیاست‌ها و اهداف ترسیم شده از سوی حضرت آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی «دامت برکاته» به امر پژوهش‌های علمی و دینی اهتمام داشته و در مسیر برآوردن نیازهای فکری و دینی جامعه، به پژوهش‌های بنیادی، راهبردی و کاربردی پرداخته است. معاونت پژوهش مؤسسه برای تحقق این مهم، افزون بر برنامه‌ریزی و هدایت دانش‌پژوهان و پژوهشگران، در زمینه نشر آثار محققان نیز کوشیده و بحمدالله تاکنون آثار ارزنده‌ای را در حد توان خود به جامعه اسلامی تقدیم کرده است.

کتاب پیش روی، پژوهشی است در قلمرو جامعه‌شناسی فقه و دین که با تلاش پژوهشگر ارجمند جناب حجت‌الاسلام آقای فاضل حسامی نگارش یافته است. هدف اصلی نویسنده ارائه‌ی طرحی نو و زاویه‌ای جدید در جامعه‌شناسی دین برای دفاع از احکام نورانی اسلام است. معاونت پژوهش از مؤلف محترم و جناب آقایان حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر غلامرضا صدیق اورعی، دکتر احمد رجب‌زاده و حجت‌الاسلام والمسلمین محمود رجبی که با راهنمایی، مشاوره، نظارت، مطالعه و ارائه‌ی نظرهای سودمندشان، بر اتقان و غنای آن افزوده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌کند و توفیق روزافزون ایشان را از خداوند متعالی خواستار است.

معاونت پژوهش

مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه السلام